

אלול תשע"ח
אוגוסט 2018

לכבוד :

מנהלי בתי הספר העליסודיים השש"שנתיים ומנהלי החטיבות העליונות,
המורים לעברית: הבנה, הבעה ולשון בחטיבות העליונות

חוזר המפמ"ר להוראת העברית לשנה"ל תשע"ט:
עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים ולתושבים חוזרים

חוזר זה מיועד לנבחנים אינטרניים, אקסטרניים ולנבחני משנה בבחינת הבגרות בעברית הזכאים להיבחן בשאלוני העולים על פי הגדרות משרד החינוך בהתאם לרפורמת ההיבחנות הנהוגה משנה"ל תשע"ו.

מפד"ר התכנים לשאלוני הבגרות החיצוניים ולהערכה הבית-ספרית נגזרו מתוכנית הלימודים: עברית כשפה שנייה (תשס"ט). יש לקרוא בעיון את התוכנית, הכוללת את מטרות הוראת העברית כשפה שנייה לעולים חדשים, את הרציונל להוראתה ואת ההמלצות לדרכי ההוראה. מומלץ לעיין גם בדגמי ההוראה ובחומרים השונים: מאמרים, פעילויות ודגמי בחינה, העומדים לרשות המורים בפורטל הפדגוגי.

התקדמות ברכישת שפה תלויה, בין היתר, בתהליכי חברות ובחשיפה לדפוסי השיח של השפה בחברה הקולטת. בקביעת מועד ההיבחנות בשאלון הבגרות יש להתחשב בהתמודדותו של התלמיד עם האתגרים בתחום החברתי, בתחום הלימודי ובתחום הלשוני וכן בוותק שלו בארץ. אנו ממליצים לאפשר לתלמידים לרכוש את השפה בהדרגה ובמשך זמן ארוך, ולהשתמש בה גם כתשתית לתפקודם הלימודי במקצועות האחרים. לכן, טוב יעשה בית הספר אם יקבע את ההיבחנות בשאלון הבגרות לכיתה י"ב.

חוזר זה עוסק בתוכנית הלימודים בהבנה, הבעה ולשון עברית לתלמידים עולים הניגשים לבחינת הבגרות במקצוע זה. בכל הנוגע לזכויות כלליות של התלמידים העולים ולהקצאת שעות הוראה יש לפנות לאגף לקליטת תלמידים עולים.

לפרטים בנוגע לתוכנית הלימודים, להדרכה ולהשתלמויות נא לפנות לד"ר נורית גנץ, מדריכה ארצית להוראת עברית לעולים חדשים dnganz@bezeqint.net

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

1. הוראת עברית לעולים חדשים ולתושבים חוזרים בחטיבה העליונה.....3
2. המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבות העליונות.....4
3. הוראה והערכה בית ספרית במסגרת 30% (סמל דיווח 11273).....4
4. מפרט התכנים לשאלוני הבגרות החיצוניים.....13
- 4.1 שאלון 30% לנבחנים אקסטרניים, לנבחני משנה ולמשפרי ציון (סמל 11272).....13
- 4.2 שאלון 70% לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמה א-ב (סמל 11284).....14
- 4.3 שאלון 70% לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמה ג (סמל 11274).....26
5. ביטול שאלוני העולם הישן.....28
6. מועדי ההיבחנות והדיווח על פני השאלונים לעולים חדשים וסמלי הדיווח.....28
7. שאלות עמ"ר (ערכים מעורבות ורלוונטיות).....29
8. הדרכת מורים.....30
9. קהילת המורים לעברית.....30
10. הפורטל הפדגוגי למורים לעברית בחטיבות העליונות.....30
11. התמונה הישראלית.....31
12. ביבליוגרפיה מומלצת למורים.....32

בברכה,

תומר בוזמן

המפמ"ר על הוראת עברית: הבנה, הבעה ולשון

העתקים

מר שמואל אבואב, מנכ"ל משרד החינוך
ד"ר מירי שליסל, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
ד"ר שוש נחום, מנהלת המנהל הפדגוגי
גבי דליה פניג, סגנית יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
מר משה זעפרני, מנהל אגף השפות
גבי דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך העליסודי
גבי מאיה שריר, מנהלת אגף קליטת תלמידים עולים
מר דויד גל, מנהל אגף בכיר בחינוך
גבי אילנה כהן, מנהלת מכון סאלד
מנהלי המחוזות
המדריכות הארציות והמדריכות המרכזות במחוזות – הפיקוח על הוראת העברית

1. הוראת עברית לעולים חדשים ולתושבים חוזרים בחטיבה העליונה

התלמידים העולים מצויים בתהליך של השתלבות חברתית ותרבותית בארץ¹. השליטה בשפה העברית חיונית לבנייה של דימוי עצמי חיובי ולהצלחה מקצועית בהמשך דרכם. בעבור העולים העברית כשפה שנייה נלמדת בסביבה הטבעית שבה היא משמשת ובמסגרת הלימודית, ורכישתה מיועדת להשגתן של מטרות חברתיות ואקדמיות.

ממחקרים שנעשו בישראל בעקבות גלי העלייה הגדולים של שנות התשעים (לוי, שוהמי וספולסקי, 2003), אפשר ללמוד שרכישת השפה נמשכת בין חמש לאחת עשרה שנים, וכי השליטה בה חיונית להצלחה במקצועות אחרים, כגון מתמטיקה. נוסף על כך, רוכשי שפה שנייה אינם שולטים בהיבטיה הפרגמטיים והרטוריים בהקשרים חברתיים-תרבותיים של שפת היעד, ומתקשים לפענח מבעים עקיפים, כגון הומור ואירוניה. אי לכך, נדרש תיווך מתוכנן ומדורג בשיח בעל־פה ובכתב נוסף על חשיפה לשפה ועל מעורבות חברתית באוכלוסיית דובריה. נראה אפוא כי התלמידים העולים זקוקים הן לעזרה ולתמיכה בתהליך רכישתה של העברית והן לפרק זמן ארוך עד כמה שאפשר לשם כך.

פריסת התכנים בחטיבה העליונה מבוססת על ההנחות ששפה נרכשת באופן ספירלי, והרוכשים את העברית כשפה שנייה אינם נמצאים באותו שלב שכן משך זמן שהייתם בארץ שונה. לכך נוספת גם השונות בין התלמידים העולים מבחינה אישית, חברתית, לימודית, תרבותית ולשונית.

במסגרת תוכנית 30% יוערכו העולים בעיקר באופנות הדבורה בהתאם לעולמות השיח המופיעים בתוכנית הלימודים עברית כשפה שנייה (תשס"ט). אופנות זאת מחייבת את הטמעת הכשירות התקשורתית בשפה ומצריכה הבנה של מאפייני הסוגות השונות, הכפופים למטרותיהן. בתוך כך הלמידה וההערכה יתמקדו גם באופנויות האחרות: האזנה, הבעה בכתב והבנת הנקרא; אלו, כמו גם הנושאים הדקדוקיים, יישמשו מנוף לפיתוח ההבעה בעל־פה וליכולת ליצירת תקשורת יעילה במסגרת הכיתה והחברה. ההערכה במסגרת תוכנית 70% תכלול הבנת הנקרא, הבעה בכתב בדגש על כתיבה ממוגת, וכן ידע דקדוקי בדגש על מאפייניו הפונקציונליים המשרתים את השליטה בשפה, את ההבנה ואת ההבעה.

עקב הספירליות המאפיינת רכישת שפה בכלל ואת תחום הדעת עברית בפרט תהיה חפיפה בין תכנים במסגרת 30% לתכנים במסגרת 70%. ההבחנה תתבטא באורך הטקסטים לקריאה ובמורכבותם בתחום הבנת הנקרא ובמורכבות תהליכי הכתיבה והיקפיה בתחום ההבעה בכתב. (חשוב שהטקסטים הניתנים לתלמידים העולים החדשים יהיו מעובדים ומותאמים לרמתם מבחינה טקסטואלית ודידקטית, לפיכך לא נכון יהיה להשתמש בטקסטים המיועדים לדוברי עברית שפת אם בשכבות גיל צעירות יותר).

ציון הבגרות במקצוע עברית ישוקלל מציון ההערכה הבית־ספרית (30% מהציון הסופי) ומהציון הסופי על השאלון החיצוני (70% מהציון הסופי, על פי החישוב: 21% ציון שנתי + 49% ציון שאלון הבחינה).

¹ גם אלה המוגדרים **תושבים חוזרים** עוברים תהליך מורכב של הסתגלות.

2. המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבות העליונות

- שיפור הכשירות האוריינית הדבורה והכתובה בשפה העברית על-פי [תוכנית הלימודים בעברית כשפה שנייה](#) ובהתאמה ליעדי משרד החינוך כדי לאפשר לילדים שעברית אינה שפת אמם שימוש מושכל בשפה בעל-פה ובכתב במגוון רחב של סוגי לשון ובהקשרים חברתיים שונים
- פיתוח מודעות לשונית ויכולת הבנה והפקה של טקסטים בהקשרים משמעותיים שונים
- טיפוח הכשירות הלשונית של התלמידים – הרחבת אוצר המילים, שכלול ההבעה בכתב ובעל-פה וההבנה של טקסטים; שימוש תקין בלשון – בהגייה, בכתב, במשמעות, בנטייה, בתצורה ובתחביר; גיוון וגמישות משלבית והתאמת הלשון לנסיבות
- פיתוח מיומנויות של הבעה בעל-פה (דיבור מתוכנן)
- שילוב התקשוב, לרבות הכלים הדיגיטליים, בהוראת העברית כשפה שנייה
- גיוון בדרכי הערכה חלופיות והטמעת התלקיט בתהליך ההוראה-למידה
- שיפור עמדות התלמידים כלפי השפה והתרבות העברית

3. הוראה והערכה בית ספרית במסגרת 30% (סמל דיווח 11273)

התלקיט ככלי לקידום ההבעה בכתב ובעל-פה

התלקיט כולל ראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה של הלומדים בחומר הנלמד. בתחום הדעת עברית התלקיט הוא ממהות המקצוע: תהליכי קריאה, כתיבה, בקרה ושכתוב. בתלקיט מוצגות עדויות לתהליך שהתלמיד עובר במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמיד קורא והמשמשים לו תשתיות לכתיבה, הטיוטות שהתלמיד כותב, המשוב שהתלמיד מקבל מעמיתיו וממוריו, השכתוב שנעשה בעקבות המשוב שהתקבל וכמובן, התוצר הסופי.

חשוב לציין שיש דרכים שונות לקדם את ההבעה: הערכה של רכיבים מסוימים בכתיבה או הערכת התוצר כולו, משוב עמיתים, פעילות כיתתית להערכת תוצרים וליצירת תבחיני הערכה, משוב ובקרה עצמית של התלמיד וכדומה. על כן, אין הכרח שמורה יבדוק ויעריך כל שלב ושלב בתהליך העבודה. עם זאת מומלץ כי החומרים שהמורה בוחר להערכה, יוערכו במהלך כל השנה ולא יתרכזו בהערכה אחת מסכמת של התלקיט כולו. המלצות לארגון התלקיט, לתכנון מהלכי כתיבה ולהערכת תוצרי כתיבה יינתנו במסגרת ההדרכה וההשתלמויות.

במסגרת העל"ה (הערכה על ההערכה) שמקיים המנהל הפדגוגי יתבקשו המורים להגיש תלקיט המתעד את תהליך העבודה על שני תוצרי הבעה בעל-פה כמפורט בהמשך בעמודים 7-8.

הבנת הנקרא במסגרת 30%

במהלך שיעורי עברית יש לחשוף את התלמיד למגוון רחב של טקסטים בסוגות שונות: **מידעיים**, **טיעוניים ושימושיים** (הנחיות והוראות, טקסט מדריך ומפעיל). על הטקסטים להיות בנושאים שונים ובהיקפים שונים. כמו כן יש לשלב טקסטים חזותיים, לרבות **טקסטים זעירים**, כגון דבקות, מודעות ופרסומות.

העבודה על טקסטים תתמקד בפיתוח מיומנויות אורייניות בהבנת הנקרא ושאלות שאלות בממדי ההבנה שלהן.² על שילוב שאלות עמ"ר בהוראה ובהיבחנות ראה [כאן](#) ובסעיף 7 בחוזר זה.

איתור מידע

- איתור פרטי מידע גלויים בטקסטים, הן המרכזיים הן הנלווים.
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה

הבנה

- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אִזכורים
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

הערכה ושיקוף

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות)
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים

² על פי המסגרת המושגית של פיזה 2018.

הערות:

- הוראת הבנת הנקרא משותפת ל-30% ל-70%. אשר על כן מומלץ לבנות תוכנית ספירלית רב שנתית (י-י"א/י"ב).
- לעיסוק שיטתי בטקסטים מנקודות ראות שונות בהבנת הנקרא, לרבות התמקדות באוצר מילים, יש חשיבות רבה ברכישת שפה. על כן יש להקפיד על קריאה של לפחות טקסט אחד בשבוע (בכיתה או בבית, בעבודה משותפת או בעבודה עצמית) וכ-20 טקסטים בשנה. חשוב שהטקסטים יהיו בהיקפים שונים ובסוגות השונות, מודפסים ומקוונים.

הבעה בכתב במסגרת 30%

הוראת תחום ההבעה בכתב היא ספירלית. נושאים רבים חוזרים ונלמדים ברמות שונות של העמקה ושל מורכבות בהתאם לשכבת הגיל ולרמת בקיאותו בשפה העברית של התלמיד העולה החדש. על כן חשוב שהמטלות תהיינה מדורגות ומותאמות. על הכתיבה להיות תהליכית ומלווה בתהליכי ויסות³, משוב, טיוט ובקרה.

בנסיבות טבעיות הכתיבה נעשית בדרך כלל מתוך מניע כלשהו. לכן רצוי להקדים לכתיבה פעילות שתיוצר הניעה (מוטיבציה) אצל הכותבים ותייצר סיטואציה רלוונטית לכתיבה. על הכתיבה להיות לנמען אמיתי (שאינו רק המורה הבודק את הכתיבה) ולמטרה אותנטית הנוגעת לעולמו של התלמיד. כדאי להימנע מהוראת כתיבה באמצעות תבניות קבועות ומהערכה המתמקדת בתקינות הלשונית ובניסוח בלבד או בעיקר.

הבעה בכתב במסגרת 30% לתלמידים שהעברית אינה שפת האם שלהם כוללת כתיבה בסוגות שונות ולמטרות שונות, כתיבה בזיקה לטקסט/ים או שאינה בזיקה לטקסט/ים, כגון **הבעת עמדה והנמקתה**; **מכתב** לנמענים שונים בנסיבות אותנטיות כגון כתיבת מכתב תודה, מכתב תלונה, **נייר עמדה**, **המלצה** על סרט, ספר או סדרה. בשלב זה יילמדו גם עקרונות הסיכום של טקסט אחד או יותר. יש לתרגל עם התלמיד כתיבה בהיקפים שונים החל בכתיבת תשובה לשאלה ועד כתיבה רחבת היקף וכן מהלכי כתיבה קצרי טווח לצד מהלכים ארוכי טווח.

פירוט ממדי ההערכה להבעה בכתב

כללי, הבנת המטלה

- היענות למאפייני הסוגה
- מודעות לנמען: שילוב המידע הדרוש לנמען לשם הבנת הטקסט
- עמידה בהיקף הכתיבה הנדרש

תוכן ומבנה

- מיצוי התוכן: פירוט / צמצום, הצגת מורכבות רעיונית, הצגת נקודות ראות שונות וכדומה
- הימנעות ממידע עודף

³ ויסות הכתיבה הוא התהליך שבו הכותב מנהל את מחשבותיו, את רגשותיו ואת מעשיו כדי להגיע למטרות הכתיבה: שיפור יכולותיו ושיפור הטקסט הכתוב. מתוך ליכטינגר, ע' (2008). **האתגר שבהבעה: תהליכי ויסות ואסטרטגיות בכתיבה**. תל אביב: מכון מופ"ת.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

- יצירת טקסט עצמאי (שאינו תלוי בטקסט אחר) : טקסט המכיל את המידע הדרוש לקורא כדי להבין את הטקסט
- יצירת לכידות רעיונית
- קישור בין משפטים ובין פסקות ; חזרות לקסיקליות, אזכורים

לשון

- שמירה על משלב לשון הולם
- אוצר מילים : עושר לשוני ודיוק במשמעות
- תחביר : מבנה משפט תקין, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור
- פיסוק : שימוש הולם בסימני הפיסוק
- כתיב נכון (הנבחרים ברמות ב' ו'ג זכאים להתעלמות משגיאות כתיב בהערכת המטלה).

מומלץ לשלב בתהליך הלמידה עקרונות של למידה מתוך עניין ולאפשר לתלמיד לבחור את נושא הכתיבה של לפחות אחד מהחיבורים.

הבעה בעל־פה במסגרת 30%

תחום ההבעה בעל־פה הוא חלק מתוכנית הלימודים של המקצוע עברית כשפה שנייה. ומטרתו הפדגוגית היא לפתח כישורי תקשורת ולהביא תלמידים שעברית אינה שפת אמם לכדי שימוש מושכל בעל־פה במגוון רחב של סוגי לשון, למטרות שונות ובהקשרים חברתיים מגוונים. יש לכלול את ההבעה בעל־פה במערך ההוראה וללמדו באופן שיטתי בהיקף של כ-40% מסך שעות ההוראה במסגרת זו.

הוראת ההבעה בעל־פה תתמקד בשלוש סוגות מרכזיות : **ריאיון** – שיחה של שאלות ותשובות ; **שיח מתוכנן** מחיי היום־יום, חיי החברה או נושאים אישיים, דיון, פתרון בעיות או דילמות באמצעות עבודה בקבוצות, משחק תפקידים וכדומה ; **הרצאת דברים (פרזנטציה)** בנושאים מתחומים שונים בעלי ערך תרבותי או אישי, כגון חוויות העלייה וההיקלטות בארץ, אקטואליה ומעורבות חברתית.

במהלך שיעורי העברית חשוב לייצר הזדמנויות לאינטראקציה הכוללת האזנה ודיבור לשם פיתוח היכולת התקשורתית ופיתוח מודעות לכללי הדיבור תוך הכרת הקודים החברתיים-התרבותיים ונורמות ההתנהגות הנהוגות בדיבור בציבור. חשוב לתרגל פענוח תכנים בהאזנה לקטעי אודיו, קטעי קריאה, צפייה בתשדירים וכדומה. אורך הקטעים ורמתם יותאמו לרמת התלמידים ולתחומי העניין שלהם.

מסגרת ההערכה הבית־ספרית תכלול השתתפות בשיחה או בדיון מתוכנן, פרזנטציה של נושא לימודי והדמיה של אירועים תקשורתיים. כל אלו יתועדו בתלקיט ויכללו תהליכי הוראה ובקרה : מחווניים ומשובים.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

בתלקיט יוצגו **שני** תוצרים מתחום ההבעה בעלִפה הכוללים עדויות לתהליך ההוראה ולקידום התלמיד

- ✓ נימוקים לבחירת נושא
- ✓ תהליכי מיזוג ממקורות המידע בנושא הנבחר
- ✓ ראשי הפרקים (לפרזנטציה) /שאלות (לריאיון)
- ✓ תוצר סופי – פרזנטציה / ריאיון
- ✓ משוב עמיתים ו/או משוב המורה
- ✓ רפלקציה אישית על התהליך
- ✓ אביזרים נלווים: מצגת, תמונות, שאלות לריאיון וכדומה

צוותי ההוראה יוכלו לבחור בהתאם לשיקוליהם משימות מתאימות נוספות/אחרות המפתחות את ההבעה בעלִפה של תלמידיהם וכוללות תהליכי הוראה, תוצר סופי ורפלקציה.

בתי ספר המעוניינים לפתח מיזם בית־ספרי המלווה בתהליכי קריאה, כתיבה והבעה בעלִפה יתאמו זאת עם מדריכת הפיקוח על הוראת העברית.

פרקי הלשון במסגרת 30%

ברכישת שפת אם הילד רוכש חוקי לשון בצורה טבעית ללא הוראה מפורשת. לעומת זאת העולים החדשים, גם אם הם נמצאים בחברה דוברת עברית, זקוקים להוראה מפורשת של הדקדוק שתהיה יעילה ואפקטיבית. על התלמיד להכיר מונחים לשוניים כגון: נושא, נשוא, שם עצם, שורש, בניין ודומיהם אך הוא לא יידרש להגדירם.

את פרקי התחביר יוכל המורה להעריך באמצעות עבודות כיתה או מבדקים.

פירוט הנושאים הלשוניים בעמוד הבא.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

תחביר ⁴ במסגרת ה־30%			
נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
שם העצם	- מינו של שם העצם: זכר, נקבה - שמות ללא צורת יחיד, כגון שמים, מים		מומלץ ללמד את מין שם העצם בצמוד לשם התואר (ביצירת צירופי שם ותוארו).
	- צורני ריבוי השם סים / סות לזכר ולנקבה, כגון: ילד – ילדים, ילדה – ילדות - צורות ריבוי החורגות מהמערכת, כגון: שולחן – שולחנות, ביצה – ביצים	הפוך את הצירופים האלה לצורת רבים: קטע קשה, אגדה מוסיקלית, ביצה רכה בחר במילה המתאימה: בעברית יש הרבה מילים/מילות קשות.	
	צורות הזוגי, כגון: עיניים, שפתיים, מכנסיים, מספריים		
	מילים שכיחות בזכר או בנקבה שאין להן סממן חיצוני של המין, כגון: דרך, רוח, חצר, אבן, ארץ, אישה, עיר, יום.		
	- נטיית השייכות של שם העצם ביחיד - המרת כינוי חבור לפרוד וההפך	הפוך למילה אחת את המודגש בקו: הדרך שלנו ארוכה .	מומלץ להורות את זיהוי נטיות השם במילון.
	נטיית השייכות של שם העצם ברבים, המרת כינוי חבור לפרוד וההפך	הפוך למילה אחת את המודגש בקו: הילדים שלי לומדים בטכניון .	
	יידוע השם: ה"א היידוע, כינוי שייכות, שם פרטי מילות היחס + תווית יידוע: בִּבִּית לעומת מהבית		

⁴ הנושאים המובאים להלן הם פרקים נבחרים שיעניקו לתלמיד מושגים בבסיסיים בתורת התחביר ויעמדו על תרומת הידע התחבירי להבנה ולכתיבה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
שם התואר	התאמת שם התואר לשם העצם במין, במספר ובידוע	הקף את הצורה הנכונה : רשויות מקומיים/מקומיות	תידרש תקינות לשונית ברמת הצירוף וברמת המשפט
הפועל ⁵	- זיהוי הפועל במשפט ובפסקה - בניית פועל והתאמתו לנושא - זמני הפועל, הגופים וצורני הנטייה	לפניך המשפט : בשנה הבאה יפתחו סניפים חדשים במרכז המסחרי. א. סמן את הפועל במשפט. ב. הפוך את המשפט לזמן עבר, פתח במילים בשנה שעברה .	יש ללמד את עקרון מציאת הפועל במשפט על פי מאפייניו : נטייה בזמן ובגוף
שם הפועל	בניית שם הפועל ושיבוצו במשפט או בקטע	שבץ את שם הפועל על פי השורשים שבסוגריים. מטרת הפגישות עם הנשיא האמריקאי הייתה _____ (ת-ר-ם) למערכת היחסים בין המדינות.	הסוגה של לשון ההוראות וההנחיות היא גורם מזמן להוראת שם הפועל או חזרה עליו.
מילות היחס	יש לדעת את נטיית מילות היחס האלה : עלידי, את, ב-, מן, של, אצל, על-יד/ליד, עם, את, בשביל, ל-, אל, על, מעל, אחרי, מאחורי, לפני, בלעדי, מתחת	שבץ את מילת היחס החסרה בהטיית הגוף הנכונה. 1. כלבים וסוסים מופיעים בקולנוע, קשה לצלם סרטי מלחמה _____ (בלעדי). 2. בעלי חיים מעוררים עניין, לכן רבים מנצלים _____ (את) לבידור ולפרסום.	מומלץ לתרגל את הנושא בצורה הדרגתית : תרגול בליווי מחסן מילות יחס לשיבוץ בנטייה הנכונה ; מעבר לקטעים שבהם יידרש שיבוץ מילות יחס ללא מחסן מילים.
	מילת יחס את לפני מושא ישיר מידוע, כגון : תן לי את הספר.		תלמידים עולים המתרגמים משפת אם שבה אין יידוע, נוטים להשמיט את מילת היחס.
	מילות היחס המוצרכות לפועל כגון : לעזור ל-, להשתמש ב- לנסוע ל/אל (פעלי התנועה), לדון ב- ודומיהם	כתוב את מילת היחס החסרה מחסור במזון מפריע _____ התפתחות הילד.	מילות היחס המוצרכות, המתקשרות לפועל יילמדו בצמידות לפועל

⁵ נושא השורש יילמד כמכנה משותף לפועל ולשם כגון משפחות מילים.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
משפט פועלי	- הכרת עמודי המשפט הפועלי: הנושא והנשוא - התאמת הנשוא לנושא בזמן ובגוף		
סדר המילים במשפט	- יצירת משפטים בעלי סדר מילים תקין והגיוני - המרה בין צורת החיווי למשפט שאלה וההפך	במשפט שלפניך סדר המילים מבולבל. סדר את המילים למשפט תקין. בשנת / האינפלציה / לשנים עשר / 1993 / אחוזים / הגיעה	
משפט שמני	- הכרת עמודי המשפט השמני: הנושא והנשוא; - האוגד מסוג כינויי הגוף בלבד - התאמת האוגד (מסוג כינוי גוף) לנושא במין ובמספר	שבץ את כינוי הגוף (הוא, היא, הם, הן) המתאים 1. כיום אחד הפתרונות לשעמום _____ משחקי המחשב הקבוצתיים. 2. המטרה שלי _____ להצליח בלימודים.	
קשרים לוגיים	- הבנת התפקיד הרטורי והשימוש הנכון בקשרים הלוגיים במשפטים וביחידות השיח. הנבחן יידרש לקשרים האלה: - תנאי (קיים בלבד) סיבה ותוצאה, ויתור, ניגוד, השוואה, תכלית, זמן והוספה. - הכרת השימוש בקשרים הלוגיים המופיעים לפני שם העצם ולפני פסוקית-בתחילת המשפט ובאמצעו	השלם את מילת הוויתור המתאימה: _____ מזג האוויר הסוער הטיול יתקיים. מזג האוויר סוער, _____ יתקיים הטיול. הטיול יתקיים _____ שמזג האוויר סוער.	את הקשרים הלוגיים יש להורות ברמת המשפט, הפסקה והטקסט השלם לצורכי ההבנה וההפקה של הטקסטים. יש לעמוד על השימוש המדויק של מילות הקישור במשפט ולהימנע משינון בעל פה של טבלאות קשרים למיניהן.
סימני פיסוק	נקודה, סימן שאלה, סימן קריאה	לפניך דרשיח. הוסף פיסוק מתאים במקומות החסרים.	

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

מערכת הצורות: הפועל והשם במסגרת ה־30%			
נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
הפועל	- גזרת השלמים (לרבות מרובעים): שורש, צורני נטייה, זמן, גוף, הכרת שמות הבניינים וצורני הבניין, הזמן והגוף - הכרת דרכי הנטייה (זמנים וגופים) בשבעת הבניינים - נטייה ושיבוץ של פעלים (על פי שורש או שם פועל נתונים) במשפט וביחידת שיח - שימוש תקין בצורות הפועל, כגון צורת העתיד בגוף ראשון	כתוב את הפועל המתאים לפי צורת שם הפועל שבסוגריים. 1. המורה _____ (לאפשר) לתלמידיה מבחן חוזר בשבוע הבא. 2. האם כבר _____ (ללטר) את התינוק? 3. הגורם העיקרי אשר _____ (להפריע) לתלמידים בשיעור הוא הטלפון החכם. בחרו בצורה הנכונה: אני אֶצְבִּיעַ/יִצְבִּיעַ לַכִּנְסֵת.	לא יידרש ניתוח של פעלים לשורש ולבניין, אלא שיבוץ בתוך הקשר על פי שורש או שם פועל נתונים.
משמעות הבניינים	פעיל-סביל: המרה ושיבוץ	הפוך את המשפט שלפניך מפעיל לסביל: האקדמיה ללשון העברית ערכה כינוס לציון יום הלשון העברית.	כותרות העיתונות מזמנות עיסוק בשימוש הרטוריים של הסביל
השם	דרכי יצירת שמות בעברית: שורש ומשקל, בסיס + צורן סופי הכרת משמעויות צורנים סופיים רווחים: סָן סִי סִית סֹן סֹת סֹת	איזה מהשמות שלפניך נבנה בדרך של שורש ומשקל: - ילדון - פתרון - דובון - הליכון הצע שם עברי ל"סלפי" הבנוי מבסיס וצורן סופי או משורש ומשקל.	הדגש הוא על הכרת דרכי בניית השמות בעברית ועל הצורנים הסופיים כיוצרים משמעות לקסיקלית. אין צורך בשינון משמעות המשקלים.

4. מפרט התכנים לשאלוני הבגרות החיצוניים

4.1 שאלון 30% לנבחנים אקסטרניים, לנבחני משנה ולמשפרי ציון (סמל 11272)
מפרט התכנים לשאלון 11272 הוא המפרט המפורט לעיל, סעיף 3 בעמודים 4-12, למעט התכנים
בהבעה בעליפה.

מבנה השאלון:

הפרק	משקל	הדגשים
הבנת הנקרא	35%	הבחינה תכלול עד שלושה טקסטים בהיקף כולל של כ-500 מילים. לכל טקסט יהיו שאלות בנפרד וכן שאלות של מיזוג מידע מכל הטקסטים או מחלקם. תיתכן שאלת עמ"ר. הדגש בהערכת שאלה זאת יהיה ההיענות למטלה ואופן ההתנסחות והכתיבה.
הבעה בכתב	15%	היקף הכתיבה הנדרש הוא כ-150 מילים. בפרק זה יוכל הנבחן לבחור נושא אחד לכתיבה מבין שניים. ייתכן כי נושאי הכתיבה או אחד מהם יהיה בזיקה לטקסטים מפרק הבנת הנקרא.
מערכת הצורות: הפועל והשם	20%	בפרקים אלה לא תינתן בחירה.
שם המספר ומילות היחס	5%	
תחביר	25%	

משך הבחינה: שעתיים

חומר עזר מותר לשימוש: מילון או מילונית אלקטרונית שפת אם-עברית, עברית-שפת אם או כל מילון בעברית. אלה מותרים לשימוש לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמות ב' ו-ג'.

ייאסר כל שימוש במילון או מילונית אלקטרונית הדורשים חיבור לרשת האינטרנט.

נבחנים מותאמים: שאלון זה הוא שאלון בסיס והוא מותאם גם לנבחנים הזכאים להתאמה של שאלון מותאם. כלומר, לשאלון זה אין מצורפת טבלת התאמה ואין חלופה נפרדת לנבחנים מותאמים.

נבחן בעולם הישן: נבחני משנה אשר רוצים לשפר ציון או להשלים היבחנות לזכאות לתעודת בגרות, ייבחנו בשאלון 11272 במקום שאלון 011105 (212) בעולם הישן.

דוגמאות לשאלונים שהתקיימו במועדי תשע"ו-תשע"ח אפשר למצוא [בפורטל הפדגוגי](#).

4.2 שאלון 70% לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמה א-ב (סמל 11284)

בשאלון הבגרות נדרש הנבחן לענות על שאלות בתחום ההבנה וההבעה ועל שאלות מפרקי הלשון. פרקי הלשון ישולבו בהוראה ובהערכה בתוך הקשר לא כמטרה בפני עצמה אלא כחלק מפיתוח מיומנויות לשוניות בדיבור ובכתיבה. הציפייה היא שהלומד יעסוק בכל תחומי הלשון בריזמנית⁶.

מבנה השאלון:

פרקים	נושאים	ממדים	דגשים	משקל
הבנת הנקרא	במרכז הפרק יעמדו טקסטים מסוגים ובסוגות אלה:	ממדי ההבנה איתור מידע: - נגישות ואחזור מידע בתוך הטקסטים - מיון מידע הבנה: - ייצוג של משמעות מילולית - אינטגרציה והסקת מסקנות הערכה ושיקוף: - הבעת דעה והנמקתה - הערכת האיכות והמהימנות - הערכה של תוכן וצורה - זיהוי של עימות והתמודדות עמו	פרק הבנת הנקרא בשאלון הבגרות יכלול שניים עד שלושה טקסטים. ייתכנו טקסטים זעירים, כגון פרסומות, מודעות, פתגמים וטקסטים שאינם רציפים, בהיקף כולל של כ-900 מילים. פרק ההבנה יכלול שאלות בזיקה לכל אחד מהטקסטים וכן שאלות של מיזוג מידע.	30%
	- טקסט מידע (רציף או שאינו רציף) - טקסט טיעון	תיתכנה שאלות על אוצר מילים וביטויים הקשרי מן הטקסטים.	השאלות תהיינה בממדי ההבנה השונים וכן תיכלל שאלת עמ"ר יש לעסוק בפיתוח אוצר מילים מתוך הקשר	

⁶ קיים הבדל רב בין הוראת הדקדוק בשפת האם ובין הוראתו בעברית כשפה שנייה. אצל הדובר הילידי המידע קיים ומטרת הוראתו היא להעמיק את הידע על הלשון ולפתח מודעות לשונית עמוקה. לומד השפה השנייה צריך לרכוש את הידע כחלק מלימוד השפה. עליו לדעת להשתמש בענפי הלשון בכלל ובדקדוק בפרט תוך כדי העיסוק בדיבור ובכתיבה והם יסייעו לו בהבנת הנקרא והנשמע.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

פרקים	נושאים	ממדים	דגשים	משקל
הבעה בכתב	כתיבה ממוזגת של שני טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה.	ממדי הערכת הכתיבה - תוכן המידע: תמציתיות ודיוק - ארגון המידע: עצמאיות הטקסט, לכידות וקישוריות, שזירה בין רעיונות משותפים לצד הייחודיות שבכל טקסט - אזכור מקורות המידע בגוף הסיכום ובסופו שימוש בדרכי מסירה - לשון מבע ותקינות: תקינות תחבירית, שימוש תקין בפועל, בשם ובנטיותיהם, במילות היחס, בהצרכה וביידוע ניסוח ההולם את אופי הכתיבה.	- היקף הכתיבה הנדרש הוא כ-150 מילים. - בהערכת הכתיבה זכאי התלמיד העולה (למעט תלמידים רמה א) להתעלמות משגיאות כתיב, אך יש לתת לכך מקום בהוראה.	20%
לשון	- תחביר ומערכת הצורות - תקינות בשימוש בשם המספר ובמילות היחס	זיהוי הבנה המרה בנייה פירוק תקינות היבט פונקציונלי	התשאול בפרקי הדקדוק יתבסס בעיקרו על מטרות פונקציונליות תקשורתיות ולא רק על ההיבט המבני הפורמלי.	50%

משך הבחינה : שלוש שעות

חומר עזר מותר לשימוש : מילון או מילוני אלקטרונית שפת אם-עברית, עברית-שפת אם או כל מילון בעברית. אלה מותרים לשימוש לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמות ב' ו-ג'.

ייתאסר כל שימוש במילון או מילוני אלקטרונית הדורשים חיבור לרשת האינטרנט.

נבחנים מותאמים : לנבחנים הזכאים להתאמה של מבחן מותאם, תינתן בחירה של שאלות בפרקים השונים (למעט בפרק ההבעה בכתב). טבלת התאמות (טבלת בחירה) תתפרסם כחודש לפני בחינת הבגרות.

נבחנים בעולם הישן : נבחני משנה אשר רוצים לשפר ציון או להשלים היבחות לזכאות לתעודת בגרות, ייבחנו בשאלון 11284 במקום שאלון 011106 (213) בעולם הישן.

דוגמאות לשאלונים שהתקיימו במועדי תשע"ו-תשע"ח אפשר למצוא [בפורטל הפדגוגי](#).

מפרט התכנים :

הבנת הנקרא והבעה בכתב

פרק **ההבנה וההבעה** במבחן יתמקד בטקסט המידעי, בטקסט הטיעון לרבות טקסטים היציגיים-חזותיים. ייכללו שאלות בממדי ההבנה השונים, לרבות מטלה של כתיבה ממזגת. להלן הנושאים שיעמדו במוקד פרק זה :

- הבנת תוכן הטקסט ברמות נגישות שונות : מהרמה שבה המידע מצוי באופן מפורש בטקסט ועד לרמת פרשנות והסקת מסקנות על סמך הכתוב בטקסט.
- זיהוי הנושא המשותף וזיהוי נקודות הדמיון והשוני בין הטקסטים
- שאלות על משמעות של מילים וביטויים על סמך ההקשר הטקסטואלי
- יצירת הכללות והסקת מסקנות מתוך המידע בעזרת זיהוי הקשרים בטקסטים
- זיהוי היחסים בין פרטי מידע בטקסטים השונים, לדוגמה יחס של הכללה ופירוט, עימות, הוספה, הדגמה ועוד
- קישור בין פרט מידע לבין המקור או המקום שבו הופיע (כגון לדעת מי אמר מה)
- זיהוי והבחנה בין דעה לעובדה ועוד
- זיהוי מאפייני המקור (סוג המקור, המחבר, נקודת המבט, האמינות וכו') והשימוש בהם בצורה מושכלת בעת הכתיבה
- פענוח ייצוג גרפי והסקת מסקנות
- כתיבה של תשובה מיטבית להבעת עמדה מנומקת ומשכנעת
- כתיבה ממזגת בין כמה טקסטים **בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה**.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

מטלת המיזוג בוחנת את יכולת ההבעה בכתב בד בבד עם הבנה מעמיקה של הטקסטים. אלה יתבטאו במיומנויות האלה :

- בנייה מחודשת של הטקסטים המקוריים בהתאם למטרות המיזוג ;
- ניסוח מכליל של מידע משותף מהטקסטים ;
- השמטת מידע שאינו רלוונטי.

בתוך כך יש להקפיד על העקרונות הללו :

- נאמנות למקורות המידע,
- העתקה מושכלת וביצוע תעקיף (פרפרזה) והימנעות מהעתקה גורפת,
- אזכור מקוצר של מקורות המידע בגוף הטקסט ורישום ביבליוגרפי על פי המוסכמות האקדמיות,
- שימוש מותאם בדרכי המסירה שונות,
- שמירה על משלב לשון הולם המתאים לשפה הכתובה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

ת ח ב י ר' ⁷ במסגרת 70%			
נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
צירופים	פירוק, הרכבה ויצירה של המבנים האלה: • צירופי סמיכות: השינויים החלים בנסמך; ריבוי הסמיכות; פירוק הסמיכות; יידוע הסמיכות • צירופי סמיכות ושם תואר • צירופי שם עצם ותואר: יידוע הצירוף, ריבוי הצירוף • התאמת הפועל או האוגד לצירוף הסמיכות	כתוב את צירוף הסמיכות על פי המילים שבסוגריים: עמדה שלילית כלפי _____ (חברים + קבוצה) יוצרת מתחים. בחר בצורה הנכונה: ועד העובדים החליטו/ החליט.	יש לשלב במהלך ההוראה את נושא התקינות הלשונית בצירופי הסמיכות ובצירופי שם עצם ותואר. יילמד במסגרת התקינות הלשונית.
עמודי המשפט (הפועל והשמיני)	• הכרת עיקרי המשפט: הנושא, הנשוא, משלימי השם ומשלימי הפועל, לרבות חלקים כוללים בקשרים של ריבוי, ניגוד, ברירה		פרטי הלשון ישולבו בהוראה ובלמידה בתוך הקשר ויודגש הקשר בין המבנה התחבירי והסיטואציה התקשורתית
המשפט השמיני	האוגד ונטיותיו: • הפועל 'להיות' בעבר ובעתיד • כינויי הגוף (הוא, היא, הם, הן)	שבץ את הפועל 'להיות' בצורתו הנכונה: בעתיד התחבורה הציבורית _____ זולה יותר. הפוך את המשפט ללשון עבר: העלייה לישראל היא התחלה חדשה.	

⁷ הוראת התחביר היא מנקודת מבט פונקציונלית: לצורך זיהוי הרצף הלוגי במשפט ובטקסט וכן לצורך כתיבה במשלבי לשון שונים (המרות). רציונל להוראה ודוגמאות מתוך: בליבוים, ר' (תשנ"ה). *תחביר +, אקדמון*, ירושלים: האוניברסיטה העברית. הדגש בהוראת התחביר יהיה על ההיבט הפונקציונלי. הדגשת הקשר בין המבנה התחבירי ובין הסיטואציה התקשורתית. (ברוח תכנית הלימודים **עברית כשפה שנייה**, תשס"ט: 72)

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
משפטי קיום ומשפטי שייכות	זיהוי, המרה והשלמה של משפטי קיום ומשפטי שייכות: משפטי קיום (יש/אין) בהווה, בעבר ובעתיד; משפטי שייכות יש/אין בהווה, בעבר ובעתיד; צורות השלילה של 'אין' בנטיות הגוף השונות	כתוב את המשפטים בזמן עבר ובזמן עתיד. - האם אין לכם רשימת ספרים חדשים? - יש לעולים החדשים זכויות.	
מבנים תחביריים במשפט וביחידת השיח⁸	- המרה בין סוגי המשפטים: פשוט, מחובר ומורכב תוך שמירה על המשמעות הלוגית של המשפט⁹ ושימוש תקין במילות הקישור - פירוק משפטים למשפטים עצמאיים והרכבת משפטים ליחידות שיח.	פרק את המשפט שלפניך לארבעה משפטים: כדי לשמור על טוהר העברית במדינה החדשה, קרא בן גוריון לחיילי צה"ל לעברת את שמות המשפחה שלהם ואף הקים ועדה שסייעה לחיילים במציאת שם חדש. חבר את שני המשפטים למשפט אחד, הוסף מילת קישור מתאימה: - רבים מעדיפים להשתמש ברכב פרטי. - מחיר הדלק בישראל התייקר לאחרונה.	- ההתמקדות היא בשימוש התקין ובמשמעות הסמנטית של הקשרים בתוך הקשר במסגרת המשפט או יחידת השיח - שיבוץ והמרות. - תידרש תקינות תחבירית הנדרשת בדיבור יום יומי, בתקשורת בין אישית, בדיבור בציבור ובכתיבה. - יידרש זיהוי שיבוסים תחביריים ותיקונם
משפטי לוואי	הקשרים: ש', אשר, ה"א הזיקה, היוצרים פסוקיות לוואי, המרחיבות את שם העצם.		
נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים

⁸ תוכנית הלימודים עברית כשפה שנייה, תשס"ט: 86-87.

⁹ התלמיד יכיר משפטים מכל הסוגים: פשוט, איחוי, מורכב, לרבות משפטים בעלי חלקים כוללים, משפט בעל נושא סתמי. התלמיד לא יידרש לסיווג תחבירי פורמלי של סוגי המשפטים.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

• לימוד התנאי הבטל מִזמן עיסוק בסיטואציות תקשורתיות של התנצלות, הבעת משאלה, חרטה. • ידע נדרש בתורת הצורות : תנאי בטל מחייב את נטיית הפועל העבר או נטיית הפועל <i>היה</i> בעבר ואחריו פועל בהווה.	השלם את המשפט : 1. אִם _____, לֹא הוֹלְכִים לַעֲבוּדָה. 2. נֶחְזֹר לַמֶּשָׁא וּמֵתָן, אִם _____ 3. אִילוּ _____, הִיִּת מִסִּיִּים אֶת הַבְּחִינָה בְּזִמָּן.	• תנאי קיים : בלי/בלא, ללא, אם • תנאי בטל : לו, אילו, לולא, אילולא	משפטי תנאי
	השלם מילת סיבה מתאימה : - הספרייה סגורה _____ השביתה - הספרייה סגורה _____ יש שביתה. - _____ יש שביתה, הספרייה סגורה. - יש שביתה, _____ הספרייה סגורה.	• לפני שם העצם : בגלל ה- • פסוקית סיבה (במשפט מחובר או מורכב¹⁰) הבאה בתחילת המשפט או באמצעו : משום ש, מכיוון ש, מאחר ש, כי, לכן, לפיכך, על כן, בעקבות זאת	משפטי סיבה ותוצאה
	השלם מילת קישור מתאימה : - לֹא הַצַּלַּחְתִּי לְדַבֵּר אֶתְּךָ שְׁנִיִּיתִי. - _____ נִיִּסְיוֹנֹתַי לֹא הַצַּלַּחְתִּי לְדַבֵּר אֶתְּךָ. העתק את ההשלמה המתאימה : אף על פי שכולנו יודעים לצחוק – - איננו מרבים לעשות זאת. - אנו נהנים לצחוק מבדיחות. - ההומור מסייע לנו רבות.	פסוקית ויתור הבאה בתחילת המשפט או באמצעו : אבל, אך, בכל זאת, למרות, על אף, אף על פי ש, על אף ש, אף על פי כן, עם זאת	משפטי ויתור
הדגשים	דוגמאות לדרכי תשאול	פירוט	נושאים

¹⁰ השימוש במונח הלשוני "פסוקית" מיועד למורה .

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

משפטי אומנם... אבל...	שבץ את המשפטים במבנה של אומנם __ אבל __ : - אינני בקיא בשפה - למדתי שנתיים באולפן עברית	משפטי הסתייגות	
- לפני שם העצם : בניגוד ל-, בהשוואה ל-, לעומת ה- - בין משפטים (במורכב, מחובר) או בראש המשפט (במורכב) : כמו, כמו ש... כשם ש... כך - משפטי לא __ אלא __ (במשפט בעל חלקים כוללים)	השלם את המשפטים : 1. עברתי את הבחינה, אבל ____ 2. אינני מדבר עברית, אלא ____ 3. ____ אלא בתל אביב. 4. קשה לי להתבטא בעברית, לעומת זאת ____	משפטי ניגוד והשוואה	
- לפני שם עצם : למען, לשם - כדי/בשביל + שם פועל כדי ש- לפני פועל בעתיד	השלם את המשפטים : 1. עלינו לארץ ישראל כדי ____ 2. עלינו לארץ ישראל כדי ש ____	משפטי תכלית	
שימוש תקין בקשרים : ו, גם, בנוסף על כך, זאת ועוד, יתר על כן, יתרה מזו, לא רק... אלא גם...	נסח מחדש את המשפט והשתמש באחד מהביטויים : לא ; לא רק... אלא גם ; לא רק אלא גם גם הרווחנו כסף וגם נהנינו.	משפטי הוספה והדגשה	
יש להזכיר את מילות הזמן המתייחסות לנקודת זמן ספציפית עצמאית הנלמדות בפריטים לקסיקליים : היום, מחר, לעתים, עתה, אשתקד, מעולם, לעולם, קודם לכן וכדומה.	כתוב את ביטויי הזמן שבסוגריים במקום הנכון : כשעזבתי את ביתי ועליתי לארץ ישראל ידעתי ש ____ לא אראה את משפחתי שנשארו במולדת הישנה, ובכל זאת ____ לא הרגשתי טוב יותר. (מעולם/לעולם)	משפטי זמן	
נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

יש ללמד את ההבחנה בין מילת השעבוד 'כי' כמילת סיבה לבין 'כי' כמילת שעבוד הפותחת פסוקית תוכן.	כתוב את המשפט מחדש, פתח בצירוף "מי ש-" אם אתם צוחקים לעתים קרובות, אתם רואים את העולם בדרך נעימה.	פסוקית מושא הפותחת ב ש', כי, מילת שאלה פסוקית נושא המתייחסת לפועל סביל פסוקית נושא שבראשה מילות השעבוד מה ש-, מי ש-	משפטי תוכן ¹¹
העיסוק בשם הפועל מזמן עיסוק בסוגה של לשון ההוראות וההנחיות. ¹²	- כתוב תקנון למטייל בשמורות הטבע המכיל שתי המלצות ואזהרה אחת. - כתוב שלושה חוקים לחציית כביש. השתמשו באחת המילים: אסור, מותר, אפשר, רצוי	שימוש (שיבוץ והמרות) בצורת שם הפועל במבנים מודליים המביעים עמדה, הזהרה, המלצה או הוראה: צריך, אפשר, אסור, מותר, כדאי, חשוב, רצוי, מקובל + שם פועל ודומיהם	מבנים תחביריים מודליים
תפקיד פונקציונאלי כחלק מדרכי מסירת הדיבור	לפניך פנייה, העבר למומחים. "שמי ליאור ואני בת. האם כדאי לי לשנות את שמי לליאורה?" פתח במילים: הבחורה כותבת ש _____	זיהוי, המרה ופיסוק,	דיבור ישיר ודיבור עקיף
	לפניך משפטים, ובכל אחד מהם שיבוש לשון. תקן את השיבוש וכתוב כל משפט בצורה התקינה. 1. שמות פרטיים של תינוקות נרשמות בתעודה 2. הפער בין הרצונות הייתה הבעיה העיקרית 3. כובע טמבל, מכנסים קצרים וסנדלים היו פרטי לבוש טיפוסיים בשנות ה-50.	זיהוי מבנים תחביריים (ברמת הצירוף או המשפט) משובשים ותיקונים לרבות הסבר השיבוש או הבחירה במבנה התקין	תקינות תחבירית
מערכת הצורות: הפועל והשם ¹³ במסגרת 70%			

¹¹ המונחים הלשוניים בתחום התחביר כגון: משפטי תוכן, פסוקיות לסוגיהן נועדו לצורך הבהרה ואינם מיועדים להוראה. ההתמקדות בהוראת העברית כשפה שנייה תהיה על הבנה ועל יישום.

¹² תכנית הלימודים עברית כשפה שנייה, תשס"ט: 75

¹³ הבהרה: השאלות על הנושאים הלשוניים יסתמכו על הידע הלשוני שנלמד במסגרת 30% הכולל בין היתר יסודות בידיעת הלשון, כגון שורש, בניין, משקל, מוספיות וכדומה.

כל אחת מן השאלות יכולה להיות מתחום הפועל, מתחום השם או משני התחומים גם יחד.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
הפועל	- הטָיָה ושיבוץ בתוך הקשר של פעלים, שמות פועל ושמות פעולה (לתלמיד יינתן השורש או שם-הפועל) מהגזרות כמפורט: שלמים (לרבות מרובעים), חסרי פ"נ, חסרי פ"צ, נחי פ"א, נחי פ"י/ו, נחי ל"י/ה, נחי ל"א, נחי ע"י/ו, ולרבות שורשים מגזרת הכפולים הניטים על דרך השלמים - זיהוי, שיבוץ והמרה של צורות הפועל מפעיל לסביל ולהפך	כתוב את הפועל או השם המתאימים לפי צורת שם הפועל או השורש שבסוגריים. התלמידים מקבלים _____ (י-ד-ע) רבות דרך המכשיר במהלך השיעור. הם גם _____ (לצפות) בסרטונים שונים. עם זאת המורים _____ (להעיד) על כך שבשיעורי מתמטיקה יש פחות תלמידים אשר _____ (להשתמש) בטלפונים הניידים. אחת ה_____ (י-צ-ע) להתמודדות עם הבעיה היא שילוב הטלפונים החכמים כחלק מהשיעור. מחקרים מצאו שחלק מההורים _____ (להתנגד) לרעיון החינוך הסמכותי. הם נגד קביעת כללים ו_____ (להציב) גבולות.	התלמיד ידע לזהות שורשים בפעלים ובשמות שבהם צורת השורש מתקיימת באחת מנטיותיו. לדוגמה: קמתי-לקום ייתכנו פעלים מגזרת ע"ע הנוטים על דרך השלמים ושורשים בעלי עיצורים גרוניים שאינם משפיעים על ההגייה.
השם	- ניתוח ומיון של שמות לפי שורש ומשקל (מכלל הגזרות המפורטות לעיל), בסיס וצורן (תחילי וסופי) - עמידה על משמעויות המשקלים: מְקַטֵּל, מְקַטֵּלָה, מְקַטֵּל, מְקַטֵּלָה, קָטַל, קָטַלָה, קָטַלון	- מיון את השמות שלפניך בטבלה לפי דרך תצורתם: ילדות; שימוש; מילון; התפתחות - לפניך שני שמות: מלון, שעון מה מציינת הנו"ן הסופית בכל שם? - לפניך שני צירופים: שם גלותי חייל סדיר מה ההבדל בין דרכי התצורה של השמות המודגשים?	אין לדרוש שינון של משקלים ומשמעויותיהם. הצורנים הסופיים יילמדו כיוצרי ערך לקסיקלי חדש. מומלץ לתרגל המרה של פועל-שם פועל-שם פעולה בתוך הקשר (אין הכרח לשמור על הבניין) תוך התייחסות להיבט הסמנטי.

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
--------	-------	---------------------	--------

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

	• הקף בעיגול שני שמות בעלי סיומת X ית המציינים שם תואר בנקבה : חֲצֵאִית, , תוקפנית, מִפִּית, פְּלָנִית, חֲסֶכְנִית • לפניך ארבעה שמות . העתק את המילה היוצאת דופן מבחינת דרך התצורה וציין את דרך התצורה שלה : אלימות , היצמדות, התנהגות, ציות	• יצירת שמות בעברית בדרך של בסיס וצורן סופי. • זיהוי משמעות הצורנים הסופיים הרווחים : סן, סי, סית, סון, סאי	השם (המשך)
	בכל אחד מהמשפטים תקן את השיבוש : - גם אני יבוא אליך מחר. - בקרוב אתם לראות עד כמה אני צודק.	הידע של הצורות התקינות עשוי להידרש בכמה מישורים : בחירה בצורה התקנית או תיקון צורה שגויה .	תקינות בפועל ובשם¹⁴
הדגשים	דוגמאות לדרכי תשואל	פירוט	נושאים

¹⁴ התקינות במערכת הצורות היא חלק מהלמידה הנדרשת בשפה שנייה וחוליה חשובה בזיקה שבין הידע הלשוני ובין מימושו בדיבור היום-יומי, בתקשורת הבין-אישית ובדיבור מול קהל. אי לכך בהוראה ובהיבחנות יושם דגש על טעויות שכיחות בשפה העברית כשפה שנייה, כגון טעויות בהתאם, בהצטרפויות הפועל והשם, בהשמטת מילת היחס 'את' וכדומה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

התלמידים לא יידרשו להקפיד על תקינות באותיות השימוש בשם המספר. יש להקפיד על כתיב תקין בשם המספר.	כתוב במילים רק 9% _____ מהנשאלים השיבו. נולדתי ב-2 _____ באפריל 1973 _____	שימוש תקין בשם המספר : הנטייה וההתאם. הסוג : מספר יסודי (מונה), סידורי, סתמי, תאריכים	שם המספר
שיבוץ מילת יחס מתאימה מתוך 'מחסן' מילות יחס נתון או בלעדיו. שיבוץ מילת יחס מתאימה תוך הטייתה בצורה נכונה.	במשפטים שלפניך שבץ מילת יחס מתאימה : 1. ההומור והצחוק מסייעים לאדם לשמור _____ הבריאות הנפשית שלו. 2. רק אדם חזק יכול לצחוק על עצמו, ולְהִרְאוֹת _____ החולשות שלו. 3. התלמיד אינו מכיר את חבריו. הוא רק מתכתב _____ (עם) באינטרנט.	● שימוש במילות היחס המתאימות בהצטרפותן לפועל ולשם (קינא ב/ל-, אחראי ל/על וכדומה) ● מילות היחס בשאלה, כגון : ממה?/ממי? על מה? על מי? ועוד ● שימוש תקין נטייה תקנית של אותיות היחס ומילות היחס (אצלם, אלייך, אתכם, בשבילם, בלעדיהם וכדומה) ● נטייה ושיבוץ של מילות היחס בהקשר. (עם מחסן מילות יחס נתון או בלעדיו)	מילות היחס

לתשומת לבכם : בשל מגבלות המקום מוצגות דוגמאות לתרגול במסגרת המשפט, בבחינה ייתכנו משימות במסגרת יחידת השיח : השלמת חללים בקטע (קלוז) הכולל נושאים מגוונים כגון : מילות קישור מסוגים שונים, שיבוץ פעלים, שמות פועל ושמות פעולה בהתאם לנדרש בהקשר. יש לשלב קלוזים בהוראה בשל תרומתם להעלאת מודעתם של קוראים לאסטרטגיות קוגניטיביות ומטה קוגניטיביות והפעלת תהליכי חשיבה מודעים ומבוקרים. ראו : בליבוים, ר' (תש"ע). *חוברת קלוזים*, אקדמון, ירושלים : האוניברסיטה העברית.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

4.3 שאלון 70% לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמה ג (סמל 11274)

שאלון זה מיועד לעולים חדשים רמה ג, כלומר תלמידים שהגיעו לישראל והחלו ללמוד באחת מהכיתות ט-י"ב. כמו כן, **רשאים להיבחן בשאלון זה תלמידים יוצאי אתיופיה המוגדרים עולים רמה ב**, קרי תלמידים שהגיעו לישראל והחלו ללמוד באחת מהכיתות ד-ח.

מבנה השאלון 11274:

פרקים	נושאים	ממדים	דגשים	משקל
הבנת הנקרא	במרכז הפרק יעמדו טקסטים מסוגים ובסוגות אלה: • טקסט מידע (רציף או שאינו רציף) • טקסט טיעון • טקסט שימושי (מדריך-מפעיל)	ממדי ההבנה • איתור מידע: - נגישות ואחזור מידע בתוך הטקסטים - מיון מידע • הבנה: - ייצוג של משמעות מילולית - אינטגרציה והסקת מסקנות • הערכה ושיקוף: - הבעת דעה והנמקה - הערכת האיכות והמהימנות - הערכה של תוכן וצורה - זיהוי של עימות והתמודדות עימו תיתכנה שאלות על אוצר מילים וביטויים הקשרי מן הטקסטים.	הבחינה תכלול שניים-שלושה מאמרים מקוריים או מעובדים בהיקף כולל של כ-750 מילים. ייתכנו קטעים קצרים, טקסטים זעירים, כגון כותרות, פרסומות ופתגמים וקטעי דיאלוג או שיחה. ייתכנו טקסטים בלתי רציפים וחזותיים. פרק ההבנה יכלול שאלות בזיקה לכל אחד מהטקסטים וכן שאלות ממזגות. השאלות תהיינה בממדי ההבנה השונים וכן שאלת עמ"ר	60%
הבעה בכתב	סוגי הכתיבה הנדרשים: • מכתב למטרות מגוונות • הבעת תמיכה-ביקורת-התנגדות • קריאה לפעולה • מכתב אישי		בפרק זה תיתכנה מטלות כתיבה שונות בהיקפים שונים. היקף הכתיבה המרבי למטלת כתיבה הוא כ-150 מילים.	25%

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

15%	לא תינתן בחירה בין שאלות בפרק הלשון	שם העצם ושם התואר - מינו של שם העצם לרבות מילים שכיחות בלא סממן חיצוני של המין, כגון אבן, עיר, יום - ריבוי שמות העצם, לרבות צורות ריבוי החורגות מהמערכת - צירוף שם עצם ביחיד וברבים, המרת הכינוי החבור בכינוי פרוד ולהפך - יידוע השם, ה"א היידוע, - מילות היחס+תווית היידוע (בְּבִית, בַּבֵּית, מִהַבֵּית)	לשון
		הפועל - הפיכת שם פועל לפועל נטוי בתוך משפט - התאם במין ובמספר בין הפועל לשם במשפט	
		מילות היחס - נטיית מילות היחס השונות (ב, ל, מן, אצל, על יד, בשביל, בין, אל, על, מעל, אחרי, מאחורי, לפני, בלעדי, עלידי) - התאמת מילות היחס ואותיות היחס המוצרכות לפועל - מילת היחס את לפני מושא ישיר מיודע	
		תחביר פירוק, הרכבה ויצירה של משפטים. יש לעמוד עם התלמידים על סוגי המשפטים האלה: - משפט סיבה ותוצאה - משפטי ניגוד והשוואה - משפטי תכלית - משפטי זמן יש להתמקד בשימוש התקין ובמשמעות הסמנטית של הקשרים בתוך הקשר במסגרת המשפט או יחידת השיח וביצירת משפטים בעלי סדר תקין והגיוני שם המספר הבחנה בין זכר לנקבה במספר המונה ובמספר הסודר במספרים 1-100 בלבד.	

משך הבחינה : שלוש שעות

חומר עזר מותר לשימוש : מילון או מילונית אלקטרונית שפת אם-עברית, עברית-שפת אם או כל מילון בעברית. ייאסר כל שימוש במילון או מילונית אלקטרונית הדורשים חיבור לרשת.

נבחנים מותאמים : שאלון זה הוא שאלון בסיס והוא מותאם גם לנבחנים הזכאים להתאמה של שאלון מותאם. כלומר, לשאלון זה אין מצורפת טבלת התאמה ואין חלופה נפרדת לנבחנים מותאמים.

דוגמאות לשאלונים שהתקיימו במועדי תשע"ו-תשע"ח אפשר למצוא [בפורטל הפדגוגי](#).

5. ביטול שאלוני העולם הישן

בשנה"ל תשע"ח בוטלו שאלוני העולם הישן לעולים החדשים. משנה"ל תשע"ט לא יתקיימו עוד שאלוני העולם הישן הכלליים. בוגרים, נבחני משנה ומשפרי ציון אשר נבחנו בשאלוני העולם הישן, ייגשו לשאלוני הרפורמה על-פי טבלת ההמרה הזאת :

אחוז ציון השאלון בציון הבגרות הסופי*	עולם חדש שאלוני רפורמה	עולם ישן טרום רפורמה	
40%	11282	210,011107	שאלונים כלליים
60%	11281	211,011108	
40%	11272	212,011105	שאלוני עולים
60%	11284	213,011106	

* שאלוני הרפורמה יצורפו לציון הסופי במקצוע בהתאם לשקלול שהיה נהוג בתעודת הבגרות על פי חובת הזכאות בעולם הישן.

6. מועדי ההיבחנות והדיווח על-פי השאלונים לעולים חדשים וסמלי הדיווח

סמל	שם השאלון	אוכלוסייה	מועדי היבחנות ודיווח	
			חורף	קיץ
11284	הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% לעולים חדשים (+מותאם)	עולים חדשים רמות א-ב	✓	✓
11274	הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% לעולים חדשים	עולים חדשים רמה ג		✓
11272	הבנה, הבעה ולשון, שאלון 30% לעולים חדשים	עולים חדשים משנה ואקסט'		✓
11273	סמל דיווח על הציון הבית-ספרי 30% לעו"ח	עולים חדשים	✓	✓

7. שאלות עמ"ר (ערכים מעורבות ורלוונטיות)

שאלות עמ"ר שואפות להיות שאלות [חשיבה מסדר גבוה](#) הנוגעות לחיי הלומדים והעוסקות בערכים כלליים או העולים מתוך תוכנית הלימודים. תפקידן של השאלות הללו הוא לקדם למידה בעלת משמעות ללומד ולעורר שיח ערכי בכיתה. העיסוק בשאלות עמ"ר במסגרת הוראת העברית לתלמידים עולים חדשים הוא בסיס לדיון בערכים ובנושאים הרלוונטיים לעולמם ולחיייהם כגון עלייה וקליטה, מעורבות חברתית, קשיי היטמעות בחברה הישראלית וכדומה.

על המורים לקדם שיח עמ"ר בלמידה כחלק מהנושאים העולים מן הטקסטים הנלמדים, מן הטקסטים המופקים וכחלק מהעיסוק בידע הלשוני ומהרלוונטיות שלו לחיי היום-יום של התלמיד. בבחינות הבגרות שאלת עמ"ר תהיה בהיקף של עד עשר נקודות ותכלול סעיפי ידע וערכים. בהערכת שאלות אלה תיבחן יכולת ההבעה וניסוח התשובה בכתיבה מעמיקה, מבוססת ולכידה, הנשענת על ידע רלוונטי של התלמיד ומידע מתוך הטקסטים.

להלן דוגמאות לשאלות העמ"ר שהופיעו בבחינות הבגרות בעברית לתלמידים עולים חדשים.

◦ לו הייתה לך האפשרות, האם היית מחליף את שמך? אם כן-האם היית בוח בשם מן המקורות היהודיים, בשם בין-לאומי או בשם ישראלי עכשווי? הסבר את בחירתך. אם לא

– הסבר מדוע (שאלון 11284, קיץ תשע"ח)

◦ אחד מן החברים שלך כשרוני מאוד במוזיקה – שר מנגן ומלחין. הוא תכנן להתחיל ללמוד לימודים אקדמיים באוניברסיטה, אולם בשיחה ביניכם הוא סיפר לך שהתקבל לתוכנית מציאות של תחרות שירה. השתתפות בתחרות תגרום לו לדחות את הלימודים שלו ואלי אף לוותר עליהם אם ההצלחה בתוכנית תוביל לקריירה מוזיקלית הדורשת זמן והשקעה.

במה תציע לחברת לבחור? נמק את הצעתך. (שאלון 11284, חורף תשע"ח)

◦ אחד מקרובי המשפחה שלך, שהוא שף (טבח) במקצועו, עלה לארץ ורוצה לפתוח מסעדה. חשוב לו שיהיה בה אוכל שהוא מכיר ויודע לבשל, אך הוא רוצה שגם ישראלים שנולדו בארץ יבקרו במסעדה. מה היית מציע לו לבשל במסעדה – האם לבשל רק מאכלים מארצו או ללמוד להכין גם מאכלים ישראליים ולשלב אותם בתפריט? הסבר את הצעתך.

(שאלון 11274, קיץ תשע"ח)

למאמרים בנושא שאלות העמ"ר ולשאלות נוספות בכלל תחומי הדעת ראו [כאן](#).

8. הדרכת מורים

להדרכה הבית-ספרית בשנה"ל תשע"ט שלוש מטרות:

- לייעל את ההוראה בשיעורי העברית ולהתאימה להוראת העברית כשפה שנייה
- למקד את ההוראה של העברית כשפה שנייה לכל תחומיה בהיבט הפונקציונאלי
- לקדם את נושא ההבעה בעל-פה כמנוף להשתלבותו של התלמיד בחברה הישראלית

הדרכות יתקיימו בבתי ספר וכן יתקיימו מפגשים במחוזות. בכל עניין הקשור להוראת תלמידים עולים בחטיבות העליונות אפשר לפנות לד"ר נורית גנץ.

לפרטים בנוגע לתוכנית הלימודים, להדרכה ולהשתלמויות, נא לפנות לד"ר נורית גנץ, מדריכה ארצית להוראת עברית לעולים חדשים, 050-6842053, dnganz@bezeqint.net

9. קהילת המורים לעברית

המורים לעברית בארץ הם קהילה רבת כוח והשפעה על עתיד הנוער. אני מזמין את כל המורים לעברית להצטרף לקהילת המורים לעברית בגוגל. בקהילה אפשר לשתף בחומרים, להתעדכן בהודעות ולקבל מענה לשאלות. הודעות המתפרסמות בקהילה יגיעו ישירות לתיבת הדואר שלכם.

תהליך ההרשמה לקהילת המורים:

◀ לחצו על הקישור הבא:

<https://groups.google.com/forum/#!forum/eduivrit>

◀ לחצו על "הצטרף לקבוצה"

◀ בתיבת הטקסט שתיפתח בחרו את האופן שבו יישלחו אליכם ההודעות

◀ לחצו על "הצטרף לקבוצה זו"

10. הפורטל הפדגוגי למורים לעברית בחטיבות העליונות

[הפורטל הפדגוגי](#) שואף להיות ארון הספרים והמרכזייה הפדגוגית הווירטואלית של המורה לעברית בחטיבות העליונות. הפורטל הוא מאגר עדכני של חומרי למידה, יחידות הוראה, משימות הערכה ומבחנים, כמו גם של כלי עזר למורה, ספרות מקצועית, תוכניות מוקלטות, הרצאות, מצגות, מאגרי מידע וחומרי העשרה רבים.

בפורטל חומרי תרגול והעשרה על פי תוכנית הלימודים לעולים חדשים, המיועדים לתלמידים ולמוריהם.

11. התמונה הישראלית

"[התמונה הישראלית](#)" היא מיזם חדשני המעניק חוויות לימוד ייחודית לתלמידים. באמצעות התמונה הישראלית יכולים התלמידים לחוות עשרות אירועים מרכזיים שעיצבו את המדינה, לחקור אותם ולהעמיק בהם. המיזם פותח במזכירות הפדגוגית במשרד החינוך לרגל שנת ה־70 למדינה. המורים מוזמנים להשתמש ב"תמונה הישראלית" ולשלב בשיעורים את הפעילויות המוצעות בה.

למיזם שלושה רכיבים :

- ציר זמן מודפס המיועד לתלייה בבית הספר
- יישומון (אפליקציה) מציאות רבודה, הניתן להורדה לטלפון חכם ומיועד לשימוש בקרבת ציר הזמן המודפס
- אתר אינטרנט "[70 שנה למדינה](#)" המציע מידע נוסף להעמקה ופעילויות חינוכיות משלימות

ביבליוגרפיה מומלצת למורים

ספרי עזר למורה - להוראה ולתרגול

- בליבוים, ר' (תש"ע). עברית בה"א הידיעה, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית.
- בליבוים, ר' (תש"ע). חוברת קלזים, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית.
- בליבוים, ר' (2011). הקלז – הגדרתו ויתרונותיו, *הד האולפן*, 98, 105–101.
- בליבוים, ר' (תשע"ג). פועל+. ירושלים: האוניברסיטה העברית, מאגנס.
- בליבוים, ר' (תשנ"ה). תחביר+. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- בליבוים, ר' (תשנ"ז). תחביר לרמה ו', תרגול לספר תחביר+. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- הומינר, ג' וצוקי שי' (תשע"א), בין השורות – עברית לרמת המתקדמים. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- הומינר, ג' וצוקי שי' (תשע"ה), הפועל בפעולה – עברית לרמת המתקדמים. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- לנצברג, ג' (תשע"ו). תחביר משולב. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- Ur, P. (1996). *A course in language teaching: practice and theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ur, P (2011). *Vocabulary activities*. Cambridge: Cambridge University Press.

ספרים ומאמרים מומלצים בנושא רכישת שפה והוראתה

- אולשטיין, ע' (1997). "חקר הרכישה של לשון שנייה ושל הוראת לשון – מה למדנו עד עתה"? *הד האולפן החדש*, 73, עמ' 53-58.
- אולשטיין, ע' ו-ע' השכל-שחם (תשע"ב). הוראת שפה המבוססת על חקר השיח, בתוך: השכל-שחם ע', ר' בורשטיין, ע' עמיר וה' אתקין (עורכות) *מזמרת הלשון: עיון ומחקר בחינוך הלשוני* (עמ' 366–387). ירושלים: משרד החינוך.

- [אלפי-שבתאי, א' ורביד, ד' \(2001\). ידע לא ילידי בלשון שנייה: המקרה של הסביל. סקריפט - אוריינות: חקר, עיון ומעש, 2, 101-77.](#)
 - גונן, ע' (תש"ע): "מחקר הדקדוק והוראת העברית כשפה זרה – תקן ומציאות בלימוד חוק דקדוקי", **חלקת לשון 41**, עמ' 139 – 154.
 - לידובסקי-כהן, צ' (2010): מיקרו דקדוק לעומת מקרו דקדוק – במה אנו עוסקים ובמה מן הראוי שנעסוק, **הד האולפן החדש**, 97.
 - עמיר ע' וה' אתקין (תשע"א). מה בין דיון לוויכוח? **חלקת לשון**, 42, 136-119.
 - רביד, ד' (תשס"ב). ניצני השיח הדבור והתפתחותם ברכישת השיח העיוני. **בלשנות עברית**, 50-51, 95-121.
 - רוזנר, ר' (2014). ["דיבור מתוכנן" בתכניות הלימודים בעברית \(כשפת אם\) בבית הספר העל-יסודי בישראל: סקירת התכניות משנות החמישים של המאה העשרים ועד ימינו. דפים](#), 57, 95-121.
 - שורצולד (רודריג), א' (תשע"ב). מלשון הלימודים ללימוד הלשון, בתוך: השכל-שחם ע', ר' בורשטיין, ע' עמיר וה' אתקין (עורכות) **מזמרת הלשון: עיון ומחקר בחינוך הלשוני** (עמ' 139 – 146). ירושלים.
- חומרים מקוונים**
- [הד האולפן החדש](#) – להנחלת העברית ותרבותה
- [הוראה המעודדת תפקודי שפה](#), מחקר ומעשה בהוראת העברית, קיץ 2017
- [הפורטל הפדגוגי](#)